

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ТЕОРІЙ ЛІДЕРСТВА В КЕРІВНИЦТВІ ОРГАНІЗАЦІЙ СИСТЕМИ ДСНС УРАЇНИ.

Т.А. Гончарова ст. викладач кафедри управління та організації діяльності в сфері цивільного захисту, НУЦЗУ

Слово "лідерство" походить від слова "стежина", що означає дорогу, шлях, напрям судна в морі. Управління має іншу концепцію. Воно походить від латинського слова "манус" - "рука" - вказувати рукою напрямок або давати наказ. Лідерство, як і влада, - це потенціал, що має людина.

Об'єктом дослідження лідерство стало, коли на початку двадцятого століття почали вперше вивчати управління. Але лише в період між 1930 та 1950 роками вперше було здійснено вивчення лідерства у великих масштабах та на системній основі.

У ході вивчення проблеми лідерства вчені запропонували багато визначень цього поняття, сутність яких, в цілому, зводиться до типу управлінської взаємодії, що ґрунтується на найбільш ефективному для даної ситуації співіснуванні різноманітних джерел влади та спрямований на досягнення цілей організації.

Бути керівником та бути лідером в організації - не одне й те саме. Керівник у своєму впливі на працю підлеглих та розбудові відносин з ними, насамперед, використовує посадову основу влади та її джерела. Лідерство ж, як специфічний тип відносин управління, ґрунтується на процесі соціального впливу, взаємодії в організації. Цей процес складніший, бо потребує високого рівня взаємозалежності його учасників. Відповідно, відносини "начальник - підлеглий", що властиві традиційному погляду на управління, заміщуються відносинами "лідер - послідовник".

Статус лідера може збігатися з формальними повноваженнями керівника, або ні й навіть вступати у протиріччя одне з одним. Тоді виникає конфліктна ситуація. Є два варіанти уникнути конфлікту: досягнути у своїй практичній діяльності лідерства; побудувати відносини з неформальним лідером таким чином, щоб вони не вели до конфлікту, або щоб вони доповнювали та посилювали формальну діяльність керівника. Це одна з важливих сторін мистецтва управління.

Проблема взаємозв'язку лідерства та керівництва в системі ДСНС України пов'язана з особливістю функцій системи, який притаманна чітка ієрархія в прийнятті рішень.

Практична діяльність керівника в органах та підрозділах ДСНС не може обминути вибору типів лідерства, що, певною мірою, вгамовує гостроту проблеми «лідерство – керівництво». Типи лідерства взагалі.

Демократичний – базується на колегіальності прийняття рішень, врахуванні думок і, за можливості, побажань підлеглих, передачі частини повноважень підлеглим. Це стиль заохочення, ініціативи.

Позитивні аспекти стилю – гарний психологічний клімат, спроможність підлеглих до прийняття самостійних рішень, негативні – може призвести до низької дисципліни, невисока мобільність у прийнятті рішень в екстремальних умовах.

Ліберальний (номінальний) – керують підлегли, “вказівки не даються”. Ліберальний стиль керівництва призводить до неефективної діяльності групи. Але у деяких випадках, коли група складається з високосвідомих працівників, здатних до самоорганізації та самоконтролю, може виявитися доречним та дієвим.

Авторитарний (синонім директивний, вольовий) – стиль базується на жорсткому способі управління, недопущенні ініціативи. При авторитарному стилі відбувається виразний поділ на керівника й підлеглих. Керівник сам визначає мету діяльності групи та спосіб її досягнення і лише незначною мірою дозволяє членам групи прилучатися до прийняття рішень. Він монополізує більшість одержуваної інформації та право на ініціативу. Позитивні аспекти стилю – дисципліна, швидке реагування в екстремальних ситуаціях; негативні – низька ініціатива, можливе погіршення психологічного клімату в колективі.

Безумовно, в системі ДСНС керівник призначається та має повноваження, використовує джерела влади формального лідера. До того ж, перелічені характеристики стилів лідерства призводять до висновку, що авторитарний стиль лідерства більш властивий для системи ДСНС України, як такої, де в наслідок надзвичайних ситуацій та екстремальних умов діяльності необхідно швидко та оперативно прийняти правильне рішення у найкоротший час, де суперечки і навіть колективне їх прийняття є неможливим.

Але, авторитарний стиль в чистому вигляді може призвести до погіршення соціального, психологічного клімату в організаціях. Опір підлеглих може проявлятися не тільки в

відсутності ініціативи, безвіллі, байдужості, а і у скритій або відкритій ворожнечі, деконструктивних діях. Тому керівнику треба мати і властивості лідера.

Керівник, що професійно підготовлений, володіє знаннями, уміннями, навичками управління. На практиці, тим не менш, йому доводиться набувати навички прийняття управлінських рішень, комбінуючи типи керівництва, положення різних теорій лідерства, керівництва та, в загалі, теорії та практики управління. В цьому полягає мистецтво управління та результативне виконання функцій.

Література

1. Юнг К. Г. Психологические типы / Юнг К. Г. – М. : ООО “Попурри”, 1998. – 656 с.
2. Цигульська Т.Ф. Загальна та прикладна психологія: навч. посібник / Цигульська Т. Ф. – К. : Наукова думка, 2000. – 192 с.
- 3.. Смит И. Современные системы психологи / Смит И. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – 384 с.
4. М’ясоїд П. А. Загальна психологія: навчальний посібник / М’ясоїд П. А. – К. : Вища школа, 2001. – 487 с.